

Sociální politika komunistického Československa

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mgr. Lubomír Nenička, Ph.D.
Katedra ekonomie a veřejné správy

Cíle přednášky

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- *Přiblížení změny sociální politiky v Československu po roce 1945*
  - *Představení specifika sociálního systému v komunistickém období*
-

Změny po II. světové válce

- **Odklon od liberalismu.**
  - **Budování národního státu Čechů a Slováků.**
  - **Přebudování politické scény** (systém Národní fronty bez pravicových stran, nárůst moci KSČ).
  - **Změny v oblasti zahraniční politiky** – orientace na SSSR
  - **Vlastnické změny** (znárodňování těžkého průmyslu, pojišťoven a bank).
-

Československo po roce 1945

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

LIDOVÝ STÁT – ZÁRUKA SOCIÁLNÍ SPRÁVEDLNOSTI

Dobrá sociální politika vlády je základem spokojenosti lidu.

Přinese právo na práci a spravedlivou odměnu, právo na podporu v nemoci, při úrazu a ve stáří, právo na léčbu a zotavení.

Pomůže obětem války.

Pomůže mládeži, která válkou nejvíce utrpěla.

Umožní školení nové inteligence z nejšířších kruhů a s nejužší podporou!

Urychleně uskuteční návrat a péči o repatrianty.

PRACUJÍCÍ LID SI BERE ZPĚT CO MU PATŘÍ

Všechny majetek Němců a Maďarů pod národní správou.

Majetky, které byly uloupeny okupanty, budou vráceny bezúhonným bývalým majitelům.

Národní správa družstev a ostatních podnikových organizací odevzdá tyto organizace očištěné do rukou lidí.

- Zákon připravovaný od konce války byl přijat v r. 1948
  - Byly sjednoceny různé pojistné systémy a rozšířeno pojištění na všechny skupiny obyvatelstva
  - Byla sjednocena administrativa - vytvořena Ústřední národní pojišťovna
-

Nástup komunistického režimu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

KSČ v roce 1946 vyhrála volby –
pokračovala vláda Národní fronty

Komunisté se otevřeně chopili moci
v únoru 1948

Nová ústava a vymezení sociálních práv

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Nová ústava z 9. května 1948 poprvé deklarovala i sociální práva („právo na léčebnou péči, na zaopatření ve stáří, při nezpůsobilosti k práci, při nemožnosti obživy“)

Obrat v hospodářské a sociální politice po roce 1949

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁRVINĚ

- V ekonomice bylo nastoleno **centrálně řízené hospodářství**, jež mělo být podřízeno pětiletým plánům.
- Sociální politika začala být budována podle sovětského vzoru.
- Měla přispět k podpoře růstu výroby (zvláště těžkého průmyslu).

Přebudování národního pojištění (1951)

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- **Ústřední národní pojišťovna byla zrušena, stejně jako Ministerstvo práce a sociální péče.**
  - Důchodové pojištění bylo převedeno na stát.
  - Správou nemocenského pojištění a rodinných přídatků byla pověřena Ústřední rada odborů.
  - Pojistné bylo formálně zrušeno a bylo sloučeno s daní ze mzdy.
-

Změny sociální politiky v druhé polovině 50. let

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁRVINĚ

- V roce 1956 byl přijat **zákon o sociálním zabezpečení** – zaváděl závislost důchodových dávek na výdělku a délce zaměstnání
  - Současně přijat **zákon o nemocenském pojištění**, na jehož základě byly odděleny věcné dávky (lázeňská péče, rekreace) a peněžité dávky (nemocenská, peněžité pomoci v mateřství, podpora při narození dítěte, rodinné přídatky, pohřebné aj.)
  - Později bylo upraveno poskytování rodinných přídatků – ty navíc přejmenovány na přídatky pro děti
-

Sociální péče a zdravotnictví

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Sociální péče byla svěřena do kompetence národních výborů.**
  - Zdravotní péče bylo jako státní služba hrazena ze státního rozpočtu.
  - V roce 1966 byl podle sovětského vzoru přijat nový zákon o zdraví lidu, na jehož základě měly zdravotní péči poskytovat výhradně okresní a krajské ústavy národního zdraví.
-

Snahy o reformy v 60. letech

- Reformní tendence byly součástí širšího uvolňování politických a hospodářských poměrů („Pražské jaro 1968“).
  - V roce 1968 bylo prosazeno prodloužení mateřské dovolené i přijetí nových podmínek pro peněžitou pomoc v mateřství, pro podporu při narození dítěte i v oblasti přídatků na děti.
  - Ve stejném roce opět vzniklo **Ministerstvo práce a sociálních věcí**.
-

21. srpen 1968 – konec reformem

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

*Poučení
z krizového
vývoje*

VE STRANĚ
A SPOLEČNOSTI
PO XIII. SJEZDU
KSC

Snahy o zvýšení populačního růstu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Na začátku 70. let zavedeny dříve navržené mateřské příspěvky
  - Byl dále zvýšen přídavek na děti a mládež
  - Byly zavedeny zvýhodněné půjčky pro novomanžele
  - Populační růst byl však také důsledkem demografického vývoje – tzn. vlivu silných poválečných ročníků
-

Další snahy o zvýšení životní úrovně

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Podpora výstavby bytů
- Subvencování cen potravin
- Zvyšování důchodů
- Byla dále posílena role odborů

Problémy

- Zvyšující se sociální náklady neodpovídaly produktivitě práce
- Podpora přezaměstnanosti
- ČSSR zaostávala co do nabídky a kvality zboží i služeb

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁVĚ

Masna s frontou

- **1948-1951** – zavedeno národní pojištění připravované po II. světové válce
  - **50. léta** – přebudování sociální politiky podle sovětského vzoru
  - **60. léta** – reformní snahy v rámci stávajícího systému
  - **Normalizace** – snahy o zvýšení životní úrovně vykoupená nadměrným růstem sociálních nákladů
-